

Politica națională a României privind educarea copiilor cu tulburări specifice de învățare

Legea educației naționale nr. 1/2011¹ din **Romania** prevede în alin. (1) al art.12 că statul susține antepreșcolarii, preșcolarii, elevii și studenții cu probleme și nevoi sociale, precum și pe aceia cu cerințe educaționale speciale. După numeroase modificări ale legii, în 2016 acest articol a fost completat prin Legea nr.6/2016² introducându-se două noi alineate, alineatele (1¹) și (1²), cu următorul cuprins: „(1¹) Educația persoanelor cu tulburări de învățare (dislexia, disgrafia, discalculia) este asigurată prin metode psihopedagogice consacrate și prin abordare adecvată, potrivit legii. (1²) Persoanele cu tulburări de învățare sunt integrate în învățământul de masă.”

La titlul II capitolul II, după secțiunea a 12-a s-a introdus o nouă secțiune, secțiunea a 12¹-a, cuprinzând articolele 47¹ - 47⁷, intitulată „învățământ pentru persoanele cu tulburări de învățare”, care prevede că pentru persoanele cu tulburări de învățare se aplică în toate ciclurile de învățământ preuniversitar curriculumul național. În învățământul primar, cu precădere pentru clasa pregătitoare și pentru clasa I, se vor efectua, în mod obligatoriu, teste de evaluare a capacității de învățare în vederea depistării precoce a tulburărilor de învățare, stabilirii eventualelor metode specifice de educație și a asigurării terapiilor specifice. Pe parcursul ciclului de învățământ primar se efectuează evaluări anuale.

Potrivit acestei completări, cu acordul prealabil al consiliului de administrație al unității de învățământ și la recomandarea specialistului, pentru fiecare caz în parte, elevii cu deficiențe de învățare pot folosi materiale sau instrumente compensatorii, inclusiv tehnologie informatică, și vor beneficia de evaluare adaptată pe parcursul semestrelor. La nivelul centrelor județene de resurse și de asistență educațională/Centrului Municipiului București de Resurse și Asistență Educațională se organizează compartimente de consiliere parentală pentru părinții care au copii cu tulburări de învățare, pentru a se asigura comunicarea și colaborarea între școală, familie și specialiști pentru diagnosticarea și reabilitarea pe tot parcursul școlarizării elevilor.

În cadrul programelor de formare continuă a personalului didactic se vor introduce sesiuni de informare/cursuri de perfecționare asupra problemelor legate de tulburările de învățare, în vederea dobândirii de competențe în identificarea acestora și a capacității de aplicare a unor strategii didactice potrivite.

¹ Legea educației naționale nr. 1/2011 a fost publicată în Monitorul Oficial nr. 18 din 10 ianuarie 2011

² Legea nr. 6/2016 pentru completarea Legii educației naționale nr. 1/2011 a fost publicată în Monitorul Oficial nr. 41 din 19 ianuarie 2016

Legea nr.6/2016 a stabilit ca Ministerul Educației Naționale să elaboreze metodologia pentru asigurarea suportului necesar elevilor cu tulburări de învățare. Această metodologie care cuprinde procedurile de evaluare pentru depistarea tulburărilor de învățare, precum și cadrul general de asigurare a cadrelor didactice cu pregătire adecvată și a terapiilor specifice a fost adoptată prin Ordinul ministrului Educației Naționale nr. 3.124/2017 privind aprobarea Metodologiei pentru asigurarea suportului necesar elevilor cu tulburări de învățare

Scopul și obiectivele acestui ordin sunt:

- a) garantarea dreptului la educație al tuturor elevilor identificați cu tulburări de învățare;
- b) favorizarea succesului școlar al elevilor prin măsuri didactice de susținere, garantarea unei formări adecvate și promovarea dezvoltării potențialului fiecărui elev;
- c) reducerea dificultăților relaționale și emoționale, secundare tulburărilor de învățare;
- d) adoptarea unor forme de verificare și de evaluare adecvate necesității formative a elevilor;
- e) pregătirea cadrelor didactice, profesorilor de sprijin, profesorilor psihologi, logopezilor, profesorilor consilieri școlari, precum și responsabilizarea și sensibilizarea părinților în confruntarea cu problemele legate de tulburările de învățare;
- f) favorizarea diagnosticării precoce a elevilor și stabilirea parcursurilor didactice reabilitative;
- g) creșterea comunicării și colaborării între familie, școală, centrele județene de resurse și asistență educațională/Centrul Municipiului București de Resurse și Asistență Educațională (CJRAE/CMBRAE) și medicii de familie, pe parcursul instruirii și formării;
- h) asigurarea oportunităților egale de dezvoltare a tuturor capacităților elevilor, necesare în mediul social și profesional.

Ordinul 3124/2017 consideră că **tulburările specifice de învățare (TSI)** desemnează un grup eterogen de tulburări ce afectează procesul tipic de achiziție a abilităților școlare (de citire, exprimare în scris și matematică): dislexie, disgrafie (inclusiv disortografia), discalculie. Aceasta nu este o consecință a lipsei oportunităților de învățare sau a lipsei motivației pentru învățare, nu este rezultatul unei dizabilități intelectuale, a unui intelect liminar, deficit senzorial (de exemplu, auditiv, vizual, motor), a tulburărilor afective și emoționale de natură psihiatrică, a altor tulburări de (neuro) dezvoltare (de exemplu, TSA - tulburări de spectru autist, ADHD - tulburarea de deficit de atenție și hiperactivitate) și nu este cauzată de nicio formă de traumă cerebrală sau maladie de achiziție. Dislexia, disgrafia și discalculia pot apărea izolat sau se pot asocia. Acestea reprezintă o tulburare de origine biologică, nefiind o consecință a absenței oportunităților de învățare, a existenței unor condiții incapacitante sau a unor condiții defavorabile învățării.

Riscul de dezvoltare a tulburărilor specifice de învățare se manifestă prin prezența unor semne, în preșcolaritate și debutul micii școlarități, care să indice posibilitatea dezvoltării unor tulburări specifice de învățare. Indicatorii sunt reprezentați de anumite deficite/disfuncții la nivelul unor abilități considerate preachiții ale citit-scrisului, numeratiei și calculului matematic. Indicatorii riscului de dezvoltare a acestor tulburări pot fi

observabili în diferite domenii: limbaj (expresiv, la nivel de vocabular, complexitate morfosintactică, pragmatică, articulare; receptiv, sub aspectul percepției sau înțelegerii vorbirii, inclusiv al procesărilor fonologice; dislalia prelungită, persistentă), motor (coordonare, mișcări grosiere și fine, echilibru, coordonare oculomotorie, grafomotorie), psihomotor (ritm, schemă corporală, orientare spațiotemporală, inclusiv lateralitate), cognitiv (atenție, percepție, memorie vizuală sau auditivă, memorie de lucru sau de lungă durată, învățare intermodală, operații cognitive).

Ordinul definește termenii și expresiile folosite în procedurile privind evaluarea, intervenția și strategiile în cazul tulburărilor de învățare. Astfel, *adaptarea curriculară* reprezintă orice măsură prin care se accesibilizează curriculumul național în raport cu nevoile speciale/cerințele educaționale speciale ale elevilor. În acest context se pot stabili mai multe niveluri de adaptare, de la adaptarea contextului fizic, a metodelor de predare și până la adaptarea conținuturilor și a cerințelor curriculare.

Augmentarea curriculară presupune îmbogățirea standardelor curriculare cu strategii de procesare executivă care facilitează achiziția și generalizarea informației. Metodele de augmentare a curriculumului includ: strategii de învățare sau cognitive, strategii de învățare orientate pe elev, strategii de stimulare a autodeterminării. Modificarea curriculumului presupune ca echipa implicată în elaborarea planului educațional personalizat (PEP) să adauge în conținutul formal al curriculumului elevului ceea ce nu se află în curriculumul general. *Evaluarea adaptată* înseamnă diferențierea care se realizează la nivelul practicilor de evaluare pedagogică a elevilor, pentru a răspunde cerințelor educaționale speciale ale acestora. Evaluarea pedagogică adaptată comportă mai multe niveluri, de la flexibilitatea pedagogică la acomodarea și modificarea de substanță a conținutului evaluării, niveluri care se vor stabili în urma unei evaluări a nevoilor educaționale speciale ale elevului. Adaptarea evaluării, în raport cu nivelul la care se produce, poate fi realizată de către cadrul didactic de la clasă (dacă este vorba de flexibilitate pedagogică sau adaptare) sau de către echipa multidisciplinară care se ocupă de caz (prin intermediul unui plan educațional personalizat). Evaluarea adaptată se face în raport cu gradul de severitate al TSI, cu gradul de afectare a unei abilități sau a mai multor abilități școlare.

Terapiile specifice reprezintă demersuri prin care abilitățile școlare afectate, fie direct, fie prin prisma caracteristicilor psihologice care susțin învățarea sunt reabilite. Acestea includ, dar nu se limitează la: terapie logopedică, terapie psihomotorie, terapie psihologică, terapie educațională de stimulare cognitivă, terapie ocupațională.

Gradul de severitate este un specificator al TSI care cuprinde trei grade (ușor, moderat și sever) și care indică nivelul de extindere a tulburării de învățare în raport cu abilitățile școlare afectate și cu nivelul de intensitate a sprijinului necesar.

În procesul de învățare se aplică trei tipuri de măsuri:

- *măsuri compensatorii*, adică strategii de adaptare curriculară instrucțională care îi vor permite elevului să compenseze, din punct de vedere funcțional, carențele determinate de prezența tulburării specifice de învățare. Ele cuprind măsuri, materiale adaptate, tehnologii

asistive. Aceste măsuri și instrumente de adaptare instrucțională respectă principiul egalității de șanse, astfel încât elevul cu TSI să participe autonom la activitatea instructiv-educativă;

- *instrumente compensatorii*, adică instrumente didactice și tehnologice care substituie sau facilitează performanța în condițiile existenței unei abilități deficitare. Instrumentele compensatorii absolvă elevul cu TSI de o prestație care devine dificilă din cauza tulburării, fără să îi faciliteze, din punct de vedere cognitiv, sarcina de lucru. Utilizarea unor asemenea instrumente nu se realizează la nivelul întregii clase. Cadrele didactice, pe baza indicațiilor psihologului clinician / profesorului de sprijin / profesorului psihopedagog / logopedului / profesorului consilier școlar, permit utilizarea acestor instrumente doar elevilor cu TSI;

- *măsuri de dispensare*, adică intervențiile care permit elevului să nu realizeze anumite activități care, din cauza tulburării specifice de învățare, devin extrem de dificile și care nu îmbunătățesc procesul de învățare.

Potrivit art.7 al Ordinului nr.3124/2017, în vederea diagnosticării elevilor cu tulburări de învățare sunt parcurse două etape: evaluarea psihopedagogică și evaluarea complexă.

a) *Evaluarea psihopedagogică* este obligatorie și se referă la stabilirea nivelului de cunoștințe la care se situează elevul, în raport cu nivelul de școlarizare; stabilirea nivelului de intensitate a sprijinului necesar pentru a face față cerințelor curriculumului național; stabilirea impactului pe care deficitul funcțional, în ariile citire, scriere sau calcul matematic îl are asupra performanței lui școlare în ansamblu; identificarea strategiilor de învățare pe care elevul le aplică; identificarea înaltei abilități în dezvoltare (de performanță înaltă). Această evaluare psihopedagogică în vederea depistării precoce a tulburărilor de învățare se realizează de către cadrul didactic de la clasă pe baza instrumentelor metodologice pentru identificarea elevilor cu risc de a fi diagnosticați cu tulburări specifice de învățare. Cadrul didactic semnalează părintelui/tutorei/representantului legal, profesorului psiholog, profesorului de sprijin, logopedului, profesorului consilier școlar întârzierile în achiziția abilităților școlare ale elevului împreună cu recomandarea efectuării unei evaluări complexe, dacă este cazul. Pentru completarea corectă a formularului prevăzut în anexa nr. 1 sunt utilizate metode, precum: observarea la clasă, observarea performanțelor atipice ale elevilor, observarea stilurilor de învățare. Observarea la clasă, de către cadrul didactic, are rolul de a recunoaște potențialele tulburări specifice de învățare, cum ar fi întârzieri și/sau atipii ale procesului dezvoltării individuale a elevului. Observarea performanțelor atipice se poate face, în prima fază, observând prestațiile școlare ale elevului în diferite arii de învățare care pot fi afectate de tulburare: citirea, scrierea, calculul și raționamentul matematic. Când un cadru didactic observă asemenea caracteristici, trebuie să întreprindă activități specifice de recuperare și dezvoltare. Dacă, chiar și după asemenea intervenții, dificultățile rămân, cadrul didactic comunică familiei cele constatate și recomandă consultarea unui specialist care poate certifica prezența a cel puțin unei tulburări specifice de învățare. Observarea stilurilor de învățare se recomandă în mod special în cazul elevilor cu TSI, în scopul adaptării strategiilor didactice, în faza formativă, la stilul de învățare al fiecărui elev.

b) *Evaluarea complexă* este efectuată de către specialiști (psihologi/profesori consilieri școlari, logopezi, medici etc.) acreditați conform legii, în vederea stabilirea

diagnosticului. Evaluarea complexă se realizează utilizând metode variate și instrumente psihometrice (teste, probe, chestionare, scale etc.) standardizate și validate conform legislației în vigoare. Procesul de evaluare complexă a elevilor în vederea depistării TSI cuprinde:

- evaluare psihologică, care presupune evaluarea profilului de funcționare neurocognitivă (coeficient de inteligență verbal, nonverbal, total), profilului comportamental, emoțional și motivațional-afectiv, precum și a abilităților de funcționare adaptativă. În vederea stabilirii psihodiagnosticului diferențial pot fi efectuate probe specifice de evaluare a atenției, memoriei, funcțiilor senzoriomotorii și vizuospatiale, limbajului, abilităților de procesare fonologică și a altor funcții cognitive implicate în procesul de învățare;

- evaluare logopedică, care presupune evaluarea limbajului oral, printr-o abordare componentială (latura fonologică, lexical-semantică, morfosintactică și pragmatică), limbajului scris: citire (corectitudinea exprimată prin numărul și tipul de erori, fluența în citire și înțelegerea textului citit), scrierii (componenta grafomotorie, vizuospatială a scrisului, ortografia, punctuația, tipuri de erori în scris și frecvența lor), numerației și calculului (citirea și scrierea numerelor, corespondența dintre număr și cantitate, simț numeric - comparații cantitative nonsimbolice, corectitudinii și fluenței în operațiile de calcul, atât în realizarea algoritmilor, cât și în reactualizarea rezultatelor automatizate, utilizării și înțelegerii limbajului matematic, raționamentului matematic);

- evaluare medicală, care se realizează, după caz, pentru diagnosticul diferențial: evaluare psihiatrică și neurologică, evaluare oftalmologică, evaluare otorinolaringologie (ORL).

În urma evaluării complexe se eliberează certificatul de diagnostic, cu specificarea nivelului/gradului de severitate (ușor, moderat, sever).

Diagnosticul de dislexie, respectiv diagnosticul de disgrafie se stabilesc, de regulă, în clasa a II-a, după ce elevul a parcurs învățarea tuturor literelor. Diagnosticul de discalculie se stabilește, de regulă, în clasa a III-a.

Diagnosticul de tulburare de învățare se exclude în următoarele cazuri:

- a) coeficientul de inteligență al elevului (IQ) este mai mic de 85, ceea ce implică prezența unei dizabilități intelectuale sau a unui intelect liminar;
- b) deficite senzoriale auditive și vizuale necorectate;
- c) tulburări psihiatrice sau neurologice organice sau funcționale de achiziție;
- d) absența oportunităților de învățare (absenteism, spitalizare prelungită, apartenența la grupuri defavorizate, nefrecventarea învățământului preșcolar, lipsa exersării, educație precară sau insuficientă);
- e) dezavantaje psihosociale;
- f) alte influențe externe cu relevanță pentru procesul de achiziție.

Anual se efectuează reevaluări pentru restabilirea gradului de severitate al TSI, în vederea adaptării intervenției, precum și pentru a evita situațiile de acordare a măsurilor de dispensare și instrumentelor compensatorii copiilor diagnosticați greșit.

Potrivit art. 15 din Ordinul nr.3124/2017, elevii cu TSI sunt integrați în învățământul de masă.

După eliberarea certificatului de diagnostic, cu specificarea nivelului/gradului de severitate, părintele/tutorele/reprezentantul legal al elevului cu TSI se adresează Centrului Județean de Resurse și Asistență Educațională (CJRAE), respectiv Centrului Municipiului București de Resurse și Asistență Educațională (CMBRAE), în vederea orientării școlare și profesionale a elevului.

Părintele/tutorele/reprezentantul legal al elevului cu TSI, după obținerea certificatului de orientare școlară și profesională, se adresează unității de învățământ, în vederea întocmirii Planului educațional personalizat (PEP).

Cu acordul prealabil al consiliului de administrație al unității de învățământ și la recomandarea specialistului, pentru fiecare caz în parte, elevii cu tulburări specifice de învățare pot folosi materiale sau instrumente compensatorii, inclusiv tehnologii asistive și de acces și vor beneficia de evaluare adaptată pe parcursul semestrelor. Măsurile *compensatorii* care se pot asigura elevilor cu TSI sunt:

- a) computer/tabletă cu software - sintetizator vocal, care transformă tema de citire într-o temă de ascultare;
- b) aparat de înregistrare care permite elevului să își completeze notițele în timpul lecției (tabletă, reportofon etc.), cu respectarea prevederilor legale în vigoare;
- c) hărți mentale, mape conceptuale ale unității de studiu;
- d) manuale și cărți în format digital (audio-book);
- e) dicționare, vocabulare digitale;
- f) tabele cu: lunile anului, anotimpurile, zilele săptămânii, alfabetul, formule, definiții etc.;

g) texte cu imagini, sinteze, scheme;

h) prezența cadrului didactic care să citească itemii textului din manual, sarcinile de rezolvat, chestionarele cu răspunsuri multiple;

i) computer cu program de scriere video, cu corector ortografic, care permite realizarea unor texte suficient de corecte fără un efort suplimentar de recitare și de corectare a eventualelor greșeli;

- j) software pentru realizarea hărților mentale, mape conceptuale;
- k) fotocopii adecvate ale unității de studiu;
- l) dicționar digital (pe tabletă sau pe computer);
- m) calculator care să faciliteze operațiile de calcul;
- n) alte instrumente tehnologice mai puțin evoluat, cum ar fi tabela pitagoreică, de măsuri, tabel cu formule matematice, scheme conceptuale etc.;
- o) altele, la decizia cadrului didactic.

Măsurile de *dispensare* care se pot asigura elevilor cu TSI sunt:

- a) dispensarea cititului cu voce tare în fața clasei;
- b) dispensarea citirii autonome a unor texte a căror lungime și complexitate nu sunt compatibile cu nivelul de abilitate al copilului;
- c) cantitatea excesivă de teme pentru acasă;
- d) memorarea poeziilor, formulelor, tabelelor, definițiilor;

- e) dispensarea studierii limbilor străine în forma scrisă sau citită;
- f) efectuarea mai multor teste/evaluări la puțină vreme unele după altele;
- g) dispensarea scrierii rapide după dictare;
- h) dispensarea luării de notițe scrise;
- i) dispensarea copierii de pe tablă, recopierea textelor;
- j) dispensarea respectării timpilor pentru realizarea sarcinilor de lucru în scris;
- k) scrierea de mână a temelor pentru acasă pentru cazurile severe de disgrafie (se acceptă scrierea pe calculator sau transcriere de către părinte.);
- l) dispensarea memorării tablei înmulțirii;
- m) dispensarea copierii textelor (de exemplu, probleme matematice) de pe tablă sau manuale - compensare cu texte pregătite anticipat, printate și lipite pe caiete (sau lucru direct pe fișe) etc.

Evaluarea elevilor cu TSI se adaptează în funcție de evoluția particulară a acestora. Evaluarea adaptată este asigurată pe parcursul semestrelor astfel:

- a) testele și verificările se anunță cu cel puțin 24 de ore înainte;
- b) se asigură timp suplimentar (30 - 60 de minute) pentru execuția probelor sau se asigură verificări cu mai puține cerințe;
- c) se introduc probe informatizate;
- d) se asigură citirea cu voce tare de către profesor a sarcinilor de efectuat în timpul verificărilor. Subiectele se citesc pe rând, în ordinea în care se elaborează lucrarea;
- e) se asigură folosirea instrumentelor compensatorii atât la probele scrise, cât și la cele orale;
- f) se vor prevedea verificări orale ca alternativă la cele scrise (mai cu seamă la limbile străine);
- g) în notarea la probele orale se va ține cont de capacitățile lexicale și expresive ale elevului;
- h) în funcție de situație, evaluările vor fi concepute astfel încât să limiteze scrisul (de exemplu, exerciții cu spațiu de completat, exerciții de bifat, unit etc.);
- i) la notarea/evaluarea testelor scrise se va ține cont de conținut, nu de formă;
- j) se asigură folosirea calculatorului de buzunar/birou, tablă pitagoreică sau tabele cu formule.

Adaptarea procedurilor de examinare la evaluarea națională pentru absolvenții clasei a VIII-a și examenul național de bacalaureat, în cazul elevilor cu TSI orientați școlar și profesional, se face prin:

- a) asigurarea unui timp suplimentar din timpul alocat inițial pentru elaborarea lucrării;
- b) în cazul elevilor cu dislexie citirea subiectelor este asigurată de către un profesor asistent; subiectele se citesc pe rând, în ordinea în care se elaborează lucrarea;
- c) în cazul elevilor cu disgrafie elevul are dreptul la evaluare orală sau va dicta conținutul lucrării către un profesor asistent;
- d) în cazul elevilor cu discalculie se asigură folosirea calculatorului de buzunar/birou, tablă pitagoreică sau tabele cu formule.

De altfel, Anexa 2 la Ordinul nr.3124/2017 oferă un îndrumător pentru recomandarea sau asigurarea instrumentelor compensatorii, măsurilor de dispensare, evaluare adaptată, în funcție de simptomatologia copiilor cu tulburări specifice de învățare.

Astfel, în cazul **dislexiei**, ca simptome se observă:

- citire lentă;
- citirea nu este cursivă;
- citire cu multe greșeli (confundă literele, omite sau adaugă literele, silabele, cuvintele, inversează silabele sau cuvintele scurte, citește cuvintele distorsionate, incomplete, eronate, repetă silabele din cuvânt);
- are dificultăți în înțelegerea textului citit;
- dificultăți în povestirea textului citit;
- dificultăți în memorarea textului, poeziei;
- este nesigur la citirea unor litere;
- a învățat încet și greu literele, citirea silabelor;
- greșește frecvent rândul în citirea textului;
- nu citește cu plăcere;
- citește mai greu în fața celorlalți;
- obosește repede în timpul citirii;
- dificultăți a memoriei de lucru;
- capacitate de exprimare deficitară, greutăți în găsirea cuvintelor, disgramatism;
- dificultăți la orientarea în timp și spațiu;
- tulburări de atenție;
- dificultăți la seriere, organizare.

Ca *măsuri compensatorii* se recomandă computer/tabletă cu software - sintetizator vocal, care transformă tema de citire într-o temă de ascultare;

- aparat de înregistrare care permite elevului să își completeze notițele în timpul lecției (tabletă, reportofon etc.);
- hărți mentale, scheme conceptuale ale unității de studiu;
- manuale și cărți în format digital (audio-book);
- dicționare, vocabulare digitale;
- tabele cu: lunile anului, anotimpurile, zilele săptămânii, alfabetul, formule, definiții etc.;

- texte cu imagini, sinteze, scheme;
- prezența cadrului didactic care să citească itemii textului din manual, sarcinile de rezolvat, chestionarele cu răspunsuri multiple;
- altele, la decizia cadrului didactic.

Ca *măsuri de dispensare*, se recomandă:

- dispensarea cititului cu voce tare în fața clasei;
- dispensarea citirii autonome a unor texte a căror lungime și complexitate nu sunt compatibile cu nivelul de abilitate al copilului;
- cantitatea excesivă de teme pentru acasă;

- memorarea poeziilor, formulelor, tabelelor, definițiilor;
- dispensarea studierii limbilor străine în forma scrisă sau citită;
- efectuarea mai multor teste/evaluări la puțină vreme unele după altele;
- altele, la decizia cadrului didactic.

În ceea ce privește *evaluarea adaptată* se recomandă:

- testele și verificările să fie anunțate din timp;
- să se asigure timp suplimentar (30-60 de minute) pentru execuția probelor sau să se asigure verificări cu mai puține cerințe;
- să se introducă probe informatizate;
- să se asigure citirea cu voce tare de către profesor a sarcinilor de efectuat în timpul verificărilor, iar subiectele se citesc pe rând, în ordinea în care se elaborează lucrarea;
- să fie asigurate folosirea instrumentelor compensative atât la probele scrise, cât și la cele orale;
- să se prevadă verificări orale ca alternativă la cele scrise (mai cu seamă la limbile străine);
- în notarea la probele orale să se va țină cont de capacitățile lexicale și expresive ale elevului.

Simptomele în cazul **disgrafiei / disortografiei** se manifestă prin:

- scriere lentă, pentru îndeplinirea sarcinii în scris are nevoie de un timp de execuție peste medie;
- scriere cu multe greșeli (confundă literele, omite sau adaugă literele, silabele, inversează silabele sau cuvintele scurte, scrie cuvintele legate, desparte cuvintele în două, scrie cuvinte fără sens, fără diacritice, desparte incorect cuvintele în silabe);
- este nesigur la scrierea unor litere;
- inversează direcția trasării liniilor la scrierea literelor;
- ținerea incorectă a instrumentului de scris, obosirea mâinii;
- scriere urâtă, dezordonată sau indescifrabilă, aspectul general al scrisului este inestetic;
- se orientează greu în pagina caietului, nu reușește să scrie pe linie;
- dificultăți de scriere după dictare;
- copiere incorectă;
- nu utilizează în scriere regulile gramaticale învățate;
- la compunere alcătuirea de propoziții este deficitară, incorectă din punct de vedere gramatical;
- nu scrie cu plăcere.

Ca *măsuri compensatorii* ar fi necesare:

- computer cu program de scriere video, cu corector ortografic, care permite realizarea unor texte suficient de corecte fără un efort suplimentar de recitare și de corectare a eventualelor greșeli;
- software pentru realizarea hărților mentale, scheme conceptuale;
- fotocopii adecvate ale unității de studiu;

- tabel cu lunile anului, zilele săptămânii, anotimpurile, tabel alfabetic;
- dicționar digital (sub formă de tabletă sau pe computer);
- altele, la decizia cadrului didactic.

Ca *măsuri de dispensare* ar fi de dorit:

- dispensarea scrierii rapide după dictare;
- dispensarea luării de notițe scrise;
- dispensarea copierii de pe tablă, recopierea textelor; - dispensarea respectării timpilor pentru realizarea sarcinilor de lucru în scris;
- cantitatea excesivă de teme pentru acasă;
- scrierea de mână a temelor pentru acasă pentru cazurile severe de disgrafie (se acceptă scrierea pe calculator sau transcriere de către părinte);
- dispensarea studierii limbilor străine în forma scrisă;
- efectuarea mai multor teste/ evaluări la puțină vreme unele după altele;
- altele, la decizia cadrului didactic.

Evaluarea adaptată se realizează prin:

- testele și verificările vor fi anunțate din timp;
- se asigură timp suplimentar (30-60 de minute) pentru execuția probelor sau se asigură verificări cu mai puține cerințe;
- în funcție de situație, evaluările vor fi de așa natură încât să limiteze scrisul (de exemplu, exerciții cu spațiu de completat, exerciții de bifat, unit etc.);
- se introduc probe informatizate;
- sunt asigurate folosirea instrumentelor compensative atât la probele scrise, cât și la cele orale;

- la notarea/evaluarea testelor scrise se ține cont de conținut, nu de formă.

În cazul **discalculiei** se pot observa următoarele simptome:

- copilul calculează lent, nesigur;
- are dificultăți în recunoașterea și scrierea cifrelor, a simbolurilor matematice;
- scrierea greșită a cifrelor după dictare, citirea cu dificultate a cifrelor scrise;
- dificultate în copierea corectă a cifrelor;
- omite, scrie în locuri greșite sau schimbă locul unor cifre în timpul rezolvării unor exerciții sau probleme;
- noțiunea de "cantitate" se formează greu;
- greutăți în învățarea ordinii numerelor (înșiruire crescătoare sau descrescătoare);
- greutăți în efectuarea celor patru operații de bază;
- încurcarea ordinii în efectuarea operațiilor;
- efort enorm în memorarea tablei înmulțirii;
- reține greu expresii, reguli matematice;
- efectuează greu calcule mintale;
- transpune cu dificultate problemele în limbaj matematic, extrage cu dificultate esențialul;
- dificultăți în începerea de unul singur a rezolvării unor probleme.

Se recomandă ca *măsuri compensatorii*:

- calculator care să faciliteze operațiile de calcul;
- alte instrumente tehnologice mai puțin evolute, cum ar fi tabela pitagoreică, de măsuri, tabel cu formule matematice, scheme conceptuale etc.;
- altele, la decizia cadrului didactic.

Ca *măsuri dispensative* se impun:

- dispensarea memorării tablei înmulțirii;
- dispensarea scrierii textelor (de exemplu, probleme matematice) de pe tablă sau manuale;
- compensare cu texte pregătite anticipat, printate și lipite pe caiete (sau lucru direct pe fișe);
- respectarea timpilor pentru realizarea sarcinilor de lucru în scris;
- dispensare cantității excesive de teme pentru acasă;
- renunțarea la efectuarea mai multor teste/evaluări la puțină vreme unele după altele;
- scutirea de memorare a formulelor, definițiilor;
- altele, la decizia cadrului didactic.

Evaluarea adaptată se asigură prin:

- testele și verificările vor fi anunțate din timp;
- se asigură timp suplimentar (30-60 de minute) pentru execuția probelor sau se asigură verificări cu mai puține cerințe;
- se introduc probe informatizate;
- se asigură citirea cu voce tare de către profesor a sarcinilor de efectuat în timpul verificărilor, iar subiectele se citesc pe rând, în ordinea în care se elaborează lucrarea;
- sunt asigurate folosirea instrumentelor compensative atât la probele scrise, cât și la cele orale;
- în notarea la probele orale se va ține cont de capacitățile lexicale și expresive ale elevului;
- la notarea/evaluarea testelor scrise se ține cont de conținut, nu de formă;
- se asigură folosirea calculatorului de buzunar/birou, tablă pitagoreică sau tabele cu formule.

Activitățile de recuperare individualizată, modalitățile didactice personalizate și, în aceeași măsură, și instrumentele compensatorii și de dispensare sunt comunicate de către cadrul didactic familiei elevului, cu scopul de a asigura un instrument util continuității didactice și stabilirii de comun acord cu familia a măsurilor întreprinse.

Fiecare copil care suferă de tulburări de învățare are o sumă de abilități și disabilități, care pot varia de la ușoare la severe. Viitorul academic al unui copil depinde de severitatea tulburării, inteligența sa, suportului familiei și al profesioniștilor de la școală, resursele familiei, motivația de a învăța și de orice disabilitate asociată, precum deficitul de atenție și hiperactivitate (ADHD).

UNIUNEA EUROPEANĂ

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Capacitate Administrativă 2014-2020!
Axa Prioritară: Administrație publică și sistem judiciar accesibile și transparente
Denumirea Proiectului: iNFOLex (POCA/491/126354)

Copiii care beneficiază de tratament timpuriu au șanse mai mari de reușită. În cazul acelor copii cu simptome ușoare până la moderate, una dintre cele mai mari provocări poate fi diagnosticarea copilului cu tulburări de învățare.

Expert media
Florin Făiniși

iNFOLex
POCA/491/126354
www.infolex.snsr.ro

